

Hrvatski List

izlazi u Puli, svaki dan u 6 sati ujutro

Pojedini broj 8 helera

Mjesečna pretplata 2 K 40 h

Oglosi 30 h Petit-redak

Godina II.

Odgovorni urednik:
Josip Hain, Pula

četvrtak, 6. travnja 1916.

Tiskom i nakladom
Jos. Krmpotić, Pula

Broj 266

Junačko držanje naših letioca pred Jakinom.

Austro-ugarski ratni izvještaj.

Beč, 5. travnja. (D. u.) Službeno se javlja:

Položaj svagdje nepromijenjen.

Zanjek poglavice generalnog stožera pl. H ö t e r, podmaršal.

Događaji na moru.

Beč, 4. (D. u.) Službeno: Pohode talijanskih letioca na Ljubljano, Postojni i Trst odvrtili smo 3. o. mj. popodne napadajem protiv Ancone sa skupinom od 10 pomorskih letjela. Tu su ona bombardovala kolodvor, gazometar, brodogradilišta i vojarnje razornim uspjehom. Prouzročila su više požara. Lahko su bile suzbijene protunavale dvaju neprijateljskih obrambenih letjela vatrom strojnih pušaka. Žestokom je paljbom triju obrambenih baterija bilo jedno od naših letjela pogodjeno dva puta na puno šrapnelima i prisiljeno, da se spusti pred lukom. Drugo se je letjelo, vođeno od letjačkog majstora Molnara spustilo do njega, ukralo je oba letioca te posvema uništio pogodjeni stroj, ali radi kvara uslijed uzburkanog mora nije više mogao uzletjeti. Neprijateljska torpednjača i dvije ladje izašle su iz luke, da otmu oštećeno letjelo, ali su ih nekoja naša letjela strojnim puškama i bombama prisilila na uzmak. Po tomu je dvim našim letjalima, vođenim od pomorskog kadeta Vamosa i od linijskog poručnika Stente, uspjelo, da spase onu četvoricu letioca i da zapale oštećena letjela. Ova se je akcija za spasavanje izvršila pod vatrom strojnih pušaka i bacanjem bomba od strane dvaju talijanskih pomorskih letjela, koji su kružili na samih 100 metara nad njima. I tako smo izgubili dva letjela, dok su se sva ostala letjela bez štete povratila.

C. i K. zapovjedništvo mornarice.

Njemački ratni izvještaj.

Berlin, 5. travnja. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja:

Zapadno bojište.

Topovski bojevi traju u Argonama i u području Moze neumanjenom žestinom. Položaj nije promijenjen. Lijevo od Moze zapriječili smo Francuze, da opet zaposjednu mlin na sjeveroistoku od Hautcourta.

U okolici tvrđve Douaumont i u našim položajima na sjevernoj strani šume Caillette opetovane su ne neprijateljske protunavale krvavo skršile.

U mjesecu ožujku iznosio je njemački gubitak letjela na zapadnoj fronti 14 strojeva, a francuski i engleski 44 stroja, od kojih ih je 25 palo u naše ruke.

Istočno i balkansko bojište.

Položaj nepromijenjen.

Vrhovno vojno vodstvo.

Turski ratni izvještaj.

Carigrad, 5. travnja. (D. u.) Glavni stan javlja:

Sa različitih ratišta nije do sada javljen nijedan važan događaj.

Brzjaviti.

Rat.

Zračna navala na Englesku.

London, 4. (D. u.) U zračnom napadaju posljednje noći javlja se službeno: Jedan je zrakoplov izbacio na sjeveroistočnu obalu 22 eksplozivne i 15 upaljivih bomba. Dva su zrakoplova stigla do istočnih grofovija i izbacila 33 eksplozivne te 65 upaljivih bomba. U koliko je ustanovljeno, nije u Engleskoj nitko ranjen.

Austro-Ugarska.

A.-u. Srbija posebno carinarsko područje.

Beč, 5. (D. u.) Na temelju ovlaštenja, što ga je vrhovni zapovjednik vojske silom Previšnje zapovjedi podijelio najvišji građanskoj i vojničkoj oblasti, što upravlja srpskim područjima, koja se nalaze pod a.-u. vojničkom upravom, (okupirano područje), izdati će se sutra sa strane vojnog zapovjednika u naredbenom listu vojničke uprave u Beogradu naredba, koja će stupiti u krijepost 10. travnja, o carinarskom redu i o carinarskim pristojbama. Time će se uređiti ovo okupirano područje Srbije kao posebno carinarsko područje.

Engleska.

Engleski proračun.

London, 5. (D. u.) U donjoj je kući izjavio kancelar riznice kod prikazivanja državnog proračuna, da se mora za pokriće predloženoj preventiva od 1825 milijuna šterlina uzajamiti 1323 milijuna. Kancelar je riznice pridodao, da se preventivni temelji na pretpostavi, da bude potrajao rat čitavu gospodarsku godinu. Troškovi prošle godine iznasaју 1559 milijuna. Manjak je bio po prilici od 1322 milijuna.

Eksplozija u tvornici baruta u Kentu.

London, 4. (D. u.) Izvješće novinarskog ureda: Ministar za municiju javlja, da se je prošle

sednice u tvornici baruta u Kentu dogodilo slučajno više eksplozija. Broj žrtava iznosi po prilici dvije stotine.

Događaji na moru.

Rat sa podmornicama.

Berlin, 5. Zastupnik Wolffovog bureaua brzojavlja iz New-Yorka: Članovi kabineta izjavili su nakon neke sjednice, da dokazni materijal, kojega posjeduju Udržene države i koji se tiče slučaja Sussex-a, nije dostatan, da opravda odlučan korak. Radi toga se je odlučilo, da Njemačka razjasni, da li je njemačka podmornica torpedirala Sussex.

Sudar francuske križarke s engleskim parobrodom.

Tanger, 5. (D. u.) Francuska je križarka Cassard naletjela na engleski parobrod Imerethle, no nije ga mogla dovući u Tanger. Imerethle je potonuo južno od Larrascha. Putnici i momčad osim tri osobe spašeni. Cassard je otplovio u Gibraltar, da popravi provu.

Potopljeni norveški brodovi.

Kristijanija, 4. (D. u.) Norveški je bark na četiri jarbola Bill kod otoka Svalby potopljen. Momčad je spašena.

Ymuiden, 4. (D. u.) Iz izvješća o potopljenju norveškog parobroda Arne proizlazi, da isti nije bio torpedovan, nego nakon pretrage potopjen.

Ribarski je parobrod Clara Nicol iskreno četiri brodolomca posale norveškog parobroda Ana, kojega je u Sjevernom moru u ribarskom području potopila njemačka jedna podmornica.

Neutralne države.

Izjava nizozemskog generalissimusa.

Amsterdam, 5. (D. u.) Vrhovni zapovjednik kopnenih i pomorskih vojnih sila izjavlja, da ne preuzima nikakvih odgovornosti za izvješća, o kojima nije izričito spomenuto, da potječu iz njegovog glavnog stana.

Izjava nizozemske vlade.

Haag, 5. (D. u.) Službeno cenzurirano. Tajna je sjednica druge komore trajala dva sata. U opet nastavljenju je javnoj sjednici podala vlada ovo očitovanje: Vlada polaže važnost na to, da u savezu s onim, što bje saopćeno u tajnoj sjednici, javno izjavi, da je ukinuće periodičkih vojnih dopusta mjera opreznosti, koja je u tijesnom savezu sa nepokolebivim našim zaključkom, da najrevnije čuvamo svoju neutralnost. Ta mjera opreznosti nije možda posljedica političkih zapletaja, nego imade svoj uzrok u podacima, koji prouzrokuju bojazan, da sve više i više rastu pogibelji, kojima je naša zemlja izvrgnuta. Ne bi bilo u interesu, da se o sadržaju tih podataka stogod javnosti saopći.

Evening post veli u nekom brzopletu iz Washingtona, da je velika većina u kabinetnoj sjednici bila većina za prekinute diplomatskih odnosa sa Njemačkom, u slučaju, ako se ova afera povoljno ne razjasni i ako se ne bi moglo dati stalno i nedvojbeno jamstvo o budućem postupanju njemačkih podmornica. Vladalo je opće mnijenje, da se mora sada doći do javnosti sa Njemačkom. Predsjednik Wilson i državni tajnik Lansing bili su mnijenja, da se ne poduzimlje preuranjenih mjera, već da se čeka na rezultat istrage poslanika Gerarda, da nije se moglo tajiti, da je vlada odlučila, da se u pitanju podmornica bez dugog krzmanja dodje do neke odluke. Za sada stupa i šakvljivo meksičko pitanje u pozadinu radi nuznosti sporazuma sa Njemačkom.

Vladini krugovi su pripravnici, da prama Njemačkoj u pitanju vođenja rata sa podmornicama budu suradljiviji, ali izjavljuju, da se navala na neoboružanu ladju ne može opravdati, te da ona uzima teoretsku vrijednost svim jamstvima, koja su prije bila dana za opširnih pregovaranja sa njemačkim poslanikom grotom Bernstorffom.

Pitanje Tubantia u holandskom parlamentu.

Amsterdam, 2. Kako listovi doznaju, upravo je zastupnik Rierstrass pred nekoliko dana slijedeća pitanja na vladu:

1. Je li vlada pripravna, da od inozemskih vlada stalnošću doznaje, da li ili u koliko se holandska plovidba može izvršivati bez pogibelji po ladje i tovare i bez životne pogibelji po putnike i momčad?

2. Je li vlada pripravna, da na temelju takve sigurnosti, na svoju odgovornost, daje holandskoj plovidbi upute, kojih neka se ona drži, da zapriječi posvemašnju svoju propast?

3. Namjerava li vlada, pošto je istraga sa strane mornaričkog departementa ustanovila, da je potopljenje Tubantia prouzročilo hitac iz torpeda, da istragu o pitanju, koja je država za to odgovorna, prepusti brodovlasniku ili pakto, da istragu smatra kao nacionalno pitanje, sa kojim je u svezi ugled našega naroda i njegov položaj među drugim narodima, te da je na svoju odgovornost preuzme u svoje ruke?

4. Je li vlada u posljednjem slučaju, obzirom na nemir, koji vlada u svim slojevima naroda radi slučaja Tubantia i radi mnogih drugih holandskih trgovačkih brodova, pripravna, da pitanje Tubantia sa najvećom odlučnošću, točnošću i strogošću opširno razjasni i riješi u potpunom opsegu i preko granica naučno-tehničke naravi tako, da se i ratujućim državama razjasni, da smatra Holandska potopljenje njezinih ladja, bilo to izvršeno iz lakomnosti ili u namjeri, kao postupak, kojega ne može trpjeti?

5. Je li vlada pripravna objaviti rezultat istrage i zaključke, koji bi se mogli iz nje povući, da na taj način holandski narod doznade, da i u kojoj mjeri vlada štiti životne interese naroda?

Neprijateljski ratni izvještaji. Rusija.

Petrograd, 2. Službeni izvještaj od 1. o. mj.:

Zapadna fronta.

Nijemci su opet opstrjeljivali mostovnu glavicu kod Uexküllu i počeli s navalom, koja se je uslijed nase vatre izjalovila. U istom je okolišu htio neprijatelj radi rasteže vode na probranu njegovih jaraka povući se u svoje položaje, no nase ga je topništvo prisililo, da se povrti u jarke. Jedna je od naših baterija pogodila njemačko jedno letjalo, koje se je moralo spustiti među nase linije južno od Livenhofa. Sprava je nešto malo oštećena, letjaka zarobljen. Kod Dvinskog topnički i pješadijski bojevi. Na Dvini počinje sad plivati led. Južno od Dvinskog opstrjeljivalo je nase topništvo s uspjehom neprijateljski vlak na kolodvoru Turmont, a isto tako i neprijateljske odjele, koji su došli kao naknada za selo Meskele, šest kilometara sjeverno od Vidsi-ja. Nijemci su utekli. Na različitim točkama odsjeka Vidsi-Narocko jezero žestoka topnička vatra. Dalje južno sve do

Polesije mjestimice žestoka paljba. Jugoistočno od Kolki ostavio je neprijatelj prvu liniju strjeljaka jara se povukao u drugu. Južno od Olike zaposeo je neprijatelj na kratko vrijeme jedan brežuljak, koji su mu nedavno oleti bili naši lovci. U protunapadaju bacile su nase čete neprijatelja ponovno opet natrag. Tijekom jučerašnjeg smo dana kod suzbijanja jednog napadaja na rijeci Stripi zarobili 71 momka i sakupili mnoštvo pušaka.

Francuska.

Paris, 2. Službeno izvješće od subote prije podne glasi:

Sjeverno od Aisne prilično jako djelovanje obostranog topništva u okolini od Moulin sous Touvent i Fontenoy. U Argonama poduzeli smo žestoku razornu vatra na ceste i željezničke pruge neprijateljeve sjeverno od Haute-Chevauchée. Zapadno od rijeke Moze opstrjeljavanje na prekide u okolini Malancourta bez pješadijskih poduzeća. Istočno od rijeke Moze postalo je opstrjeljavanje juče kaono uveče i tečajem noći na odsjeku između sume južno od Haudremont-a i okolice od Vaux-a izvanredno žestoko. Na posljednju su točku upravili Nijemci dva napadaja s velikim četinim skupinama. Prvi napadaj u smjeru od sjevera prema jugu zaustavili smo zapornom i pješadijskom vatrom još prije nego li je mogao da stigne do naših linija. Tečajem drugog napadaja mogao je neprijatelj ići veoma žestoke vatre da se opet ustali u zapadnom dijelu sela, koje je bilo u nasoj vlasti. U Woivre nekoliko topničkih napadaja na sela, stono leže na podnožju visina uz Mozu. Sa ostale fronte nema ništa da se javi.

Večernje izvješće veli: U Belgiji je opstrjeljivalo nase topništvo neprijateljske postojanske kod Langenmareck-a (sjeveroistočno od Yperna). U Argonama djelovanje naših baterija proti njemačkim položajima sjeverno od La Harazée i Filie Morle, kao i proti neprijateljskom taborištu sjeverno od sume kod Cheppy. Zapadno od Moze žestoko pucanje na nase položaje između Avocourta i Malancourta. Na istoku odavle uslijedio je iz prilično žestokog opstrjeljavanja tijekom popodneva njemački napadaj na prijedor između forta Donaumonta i sela Vaux. Naša je zaporna vatra posve usukala taj napadaj. U području Woivre slabo djelovanje topništva. S ostale fronte nema ništa da se javi.

Belgija.

Obostrano djelovanje topništva u odsjecima kod Peryse, Ooskerke i Dixmuiden.

Nešto o strojevoj puški.

Nastojanje, da se što više metaka islodbno ili barem veoma brzo zastopce baci na neprijatelja, veoma je staro, te pokušaji o tom s više ili manje uspjeha siju u najstariju ratnu povijest. Već oko godine 400. prije Krista poznavali su u Sirakuzi također „okretna bacila“, koja su izbacivala metke pomoću užeta od životinjskih zila ili ženske kose. Nekih 150 godina kasnije ču-jemo pripovijedati o malenom jednom takovom bacalu, koje je moglo da u jedan sat izbaci najmanje po 60 hitaca.

Prapočeci novovjekog strojevnog oružja podudaraju se sa prapočecima vatrenog oružja uopće. Iz godine 1405. sačuvalo nam se je naert „okretnog topa,“ a godine 1500. govori se u jednom na nalog cara Maksimilijana izdanom popisu pušćanog oružja o nekoj posebnoj vrsti topova, koje možemo da smatramo prvim pretečama mitraljeza. Dakako da je nabijanje tih topova išlo veoma sporo od ruke te su ponajpče u tridesetogodišnjem ratu rabili u tu svrhu posebne pripreme. Nu tadašnji topovi nijesu uza sve to dakako imali u ratovima nikakove osobite važnosti. Ali godine 1678. sagradio je bečki oružar Daniel Kolmann takozvane „mrtvačke orgulje,“ naime top, koji je u više smjerova imao do pedeset pušćanih cijevi, koje su punili otraga s gotovim nabojima.

Tek godine 1883. počinje znatan napredak u izradjivanju strojevnog oružja. Te je naime godine konstruirao Amerikanac Hiram Maxim prvu prilično savršenu strojevu pušku, koja je uslijed vlastite svoje snage automatički djelovala te mogla u jednoj minuti izbaciti do 600 nabojja. Sličnim

su putem pošli i drugi kao primjerice nadvojvoda Karlo Salvator, koji je u društvu s pukovnikom Dornomom konstruirao prvu strojevu pušku u Austriju.

Englezi se rado hvale, da su oni prvi stali u velikoj mjeri praktično rabiti strojeve puške. Nu to ne stoji, nego tek u toliko, što su oni doista prvi upotrebljivali Maximove, prilično nesavršene, a katkad i nepouzdanne strojeve puške. Tek u rusko-japanskom se je ratu zapravo riješilo pitanje strojevnih pušaka. Tuj se je dostatno dokazalo, da su strojeve puške kao ratno oružje nepo-
dno potrebite.

Veoma zanimivi su nekoji podaci, koje pripo-
pčuju tvornica oružja u Steyeru. Da se posve dogotovi strojeva puška, potrebite su „samo“ 2323 operacije na raznim strojevima, od kojih otpada samo na vanjski oklop njih 400. No osim na strojeva mora da se izvede čitav niz radnja i prostom rukom. Neobrađeni je komad oceleja za oklop težak 23 kilograma, a posve izradjeni oklop samo 4 kilograma. Prema tome možemo lako da shvatimo, koliko tu treba posla. Najteže je stvar kod izradbe prepriječiti, da se nebi kovina, koja postaje sve tanjom i tanjom, na ovu ili onu stranu odvise protegnula. U tu svrhu treba obaviti 200 mjerenja i ne podudaraju li se sve te mjere do na stoti dio, bio je sav posao uzaludan.

Najviše naš austrijski model treba 500 nabojja u minuti. Jedan naboj važe 16 grama, dakle 500 njih 8 kilograma. Strojeva puška prema tomu potroši u jedan sat 480 kilograma olova i čelika, te je potrebno 90 kilograma baruta za 30.000 nabojja, koji su 900 kilograma teski. U jednom satu izbačeni bi naboji predočivali polučnu, dugačku maone jedan kilometar, a s promjerom od osam milimetara. Pojas za smještenje tih 30.000 nabojja morao bi da bude 850 metara dug. Napetost plina kod jednog hica iznasa 2500 do 2800 atmosfera tako te mora strojeva puška u jedan sat svladati okruglo 80 milijuna atmosfera pritiska ili tlaka plina. Kod toga prouzročena toplina bila bi kadra, da tri litre vode u dvije do tri minute ugrjeje do vrelišta (100° C).

I naši saveznici imadu veoma savršene strojeve puške, ponajpče Nijemci. Turci su do pred kratko vrijeme rabili sistem Maximov, no iza preuredjenja turske vojske ovamo uveli su naš sistem „Schwarzlose“.

Od naših neprijatelja imadu Francuzi najlosije takove puške. Njihov je sistem Puteaux, izum francuskog jednog pukovnika, veoma zamršen i pokazuje čitav niz nedostataka.

U zarobljeništvu u Sibiriji.

(Nastavak i svršetak.)

Konačno nije nitko živio sam za sebe, nitko nije imao vremena, da misli na sebe i da bude žalostan, svi su plivali u moru zajedničkog čuvstva, koje je diglo i najnezadovoljnijega. To zajedničko čuvstvo bilo je tako jako, te se je svaki rado odrekao prava, da ide u pratnji vojnika u grad. Ali je često čovjek išao u grad, jer je čeznja za vanjskim svijetom i želja, da se nagleda šarenoga života, bila za dosadnih dana upravo nesavladiva. I u taboru samome bilo je često manjih rasprava. Baš oni, koji su i u domovini bili neumoljivi, postali su u taboru još gorči i fanatičniji, te je tako mnogi mislio, da može drugome predbaciti, da je veleizdajnik, ako je taj priznao da ima u Francuskoj kojega znanca, ili ako je držao, da je taj i taj Rus krasan bariton. U taboru samome živjeli su kako su sami htjeli. Pomalo su došli do mnogih stvari te su tabor udobno uređili. Ruski vojnici nijesu se upravo ništa brigali za zarobljenike, ne moguće iz dobrane, već iz lijenosti i tako su časnici imali priliku, da usred svog malenog kotara stvore njemačko carstvo, koje nije baš u svemu bilo jednako svojoj slici i prilici, ali je ipak mnogo šta pružalo, što bez velike zajednice pojedinac mora faliti.

Jedino zlo, što su Rusi mogli nanijeti tome evrstome društvu, nanijeli su ga zaista brzo.

Pečeli su, da razdražu vjerne prijatelje! Pošto su Meier-Graefe-u uzeli susjeda, koji je kraj njega spavao, zaklinjao je generala, neka ga ne pošalje iz Omska. Taj mu je to i obećao i zbilja — nakon osam dana otpremili su Meier-Graefe-a. Zasto? Bez ikakvog uzroka. Jer sve, što se u Rusiji radi, je glupo i bez smisla; radi se, samo da se nešto učini. Najviši činovnik ne može držati svoga obećanja, jer stoji nad njimi uvijek jedan viši, koji njime zapovjeda, premda je u tom slučaju bio taj viši tek maleni jedan pisar.

Iz Omska došao je Meier-Graefe u Nižnji-Udinsk, što, po njegovom mnijenju, nije bio slab znak, jer je malo pred njim bio tamo otpremljen jedan njemački knez, koji je imao sveza sa carskom kućom. Zarobljenički labor, u kojega su iza duge vožnje došli, učinio je na njih izvanredno lijep utisak. Zarobljenici su stanovali po dva ili četiri u malenim modernim kućama. Oko njihovih obitavališta rasprostirala se je suma, a kroz njih su se vukli nevjerojatno čisti putevi. U taboru su bivali skoro samo austrijski i ugarski časnici. Mora se priznati, da su si znali olakšati život. U taboru se našlo stolova i stolica, kavana sa kolacima, koje su časnici upravo majstorski pripravljali, te ciganski glazbeni zbor, koji je svaki dan igrao. Činilo se je, kada je čovjek došao iz Omska, da je u Baden-Badenu. Jelo su pripravljali austrijski kuhari. Mladi austrijski časnik upravljao je kuhinjom malene družine, kupili bi si po cijeloga voća ili svijetlu, te su za hranu i stan plaćali 18 rubalja mjesečno. Pošto je svaki časnik dobivao 50 rubalja mjesečno, prestajalo mu je novaca za manje potrebe. Meier-Graefe lijepe je opisao, kako su si časnici polako tabor udobno uređili, kako se ruske straže niti najmanje nijesu brigale za zarobljenike te u svakome pustile, da radi što mu drago, ali uza sve to bilo je Meier-Graefe-u u tom mnogo ugodno. Čeznuo je za nečistoćom i dobroćudnošću u Omsku, za onim časovima, u kojima se je od zdvojenosti smijao i dosadivao te ležao na golim tlima, jednom riječi, za svojim dobroćudnim, sibirskim vrazijim otkom.

Zalostan i pun samilosti bijaše u novom kraju pogled na momčad. Živjeli su stisnuti u laka odijela, a nekogi su bili i bosi i u samoj košulji. Hrana bijaše kukavna, srdobolja i skorbut zahtijevali su mnogo žrtava, a ljeti se je pojavio žuti i tifus. Novčane pošiljke nestale bi na tajanstveni način, ali svaki je znao kamo, jer su svi poznavali svoga pretpostavljenoga. Situaciju su nekoga dana prispjeli u novi tabor Meier-Graefevi drugovi iz Omska; bilo mu je čudno, da su i oni isto osjetili, što i on, kada su ga ovamo premjestili. Nijesu se mnogo radovali radi nove udobnosti, kritizirali bi kraj, ulazili bi i izlazili iz kavana, kao da ne će priznati, da postoji razlika među sadašnjim životom i prijašnjim u Omsku. Iznemada su svi bili mnijenja, da je bilo ljepše u dasčarama, te da bi i dalje rado ležali na golim dasčkama. Svakoga vanredno iznenadi, kada čuje, da nije ni Meier-Graefeu u Nižnem-Udinsku godilo, premda je tu u svakom obziru mnogo manje oskudijevao nego u Omsku.

Prošlo je ljeto, a kada je nadošla jesen, pozvali su Meier-Graefe-a u Petrograd, da ga izmjene. Dakle vratiti će se u Njemačku, u domovinu! Što su došli, da mu čestitaju. Koliko radošti, koliko veselih lica, i oni su se smijali, koji su morali ostanu. I Meier-Graefe se smijao, ali ipak se je opazio, da njegova radost radi povratka u domovinu, nije ostala nepomućena! Preko godinu dana živio je u zarobljenstvu i sada se vraća u slobodu. Njegova se je duša pričula na nove prilike, nije više čeznuo za slobodom i sada je imao da postane opeta onaj, što se nekada bio. Njegovi su drugovi morali još ostanu i to je mutilo njegovu radost. Tako osjeća mnogi uznik, komu iza duljeg zatvora ne znači povrataće sloboda nešto, bez česa čovjek ne može da živi.

Dva tajna agenta dovela su ga do Haparande i konačno je došao u Stockholm.

Nakon što je Meier-Graefe razvio svojim slusateljima sliku svojih vanjskih i unutrašnjih događaja, usporedio je ruske zarobljeničke labore sa njemačkima. Govorio je i o ruskom narodu. Prosti narod, što ga je vidio na kolodvoru i u vlaklu, bio je posvuda dobroćudan, dapače kako je on rekao, kršćansko čudoredan. Premda većim dijelom nepismeni, ponašali su se svi posve pristojno te su ga smatrali svojim gostom. Nikada, pa bio on sam ili zajedno sa mnogim drugima, nije na njega pao neprijazan pogled. Država neravno mnogo trpi radi nesnosnih odnosa i neposposbnosti uprave. Što se uradi jest bez smisla, koliko se noveca sakupi, toliko se ga i pokrade. Baš onako, kako si u Njemačkoj predstavljaju. Tako se je Meier-Graefe povratio u Njemačku, pun onoga što je pretrpio i onoga što je bilo u nekome dubljem smislu lijepo. Vidio je, da je u Njemačkoj dana i mehanička i dasevna mogućnost, da ostvari idealnu državu. S.

Veliki ljudi velikog doba.

II.

„Beogradske novine“ donasaju:

Svaki narod ima vladu kakvu zaslužuje. Ima dakle i vođe kake zaslužuje, političke kao i vojničke. Iz osnova je skoro razlika između entente i četvornog saveza, kod koga sad za vrijeme rata politički ljudi stoje iza vojničkih. Tamo gdje oni govore, oni govore upravo po naredbi vojnika, koji ni u miru ni za vrijeme rata nije stao na govornicu. Kad ustane grof Tissa u ugarskom saboru, gospodin Bethmann-Hollweg u njemačkom „Rajstagu“, ili Radoslavov u zbranju, onda oni ne govore u ime građanske vlasti, nego zore kao za zastupnike pozvani državnici u ime svoga naroda, koji stoje na frontu, bori se i krvavi se, oni to ne mogu, jer za vrijeme rata u zemljama četvornog saveza nema stranaka. Grof Tissa i Radoslavov postali su istina ministri predsjednici kao vođe onih stranaka, oni ne govore kao zastupnici stranaka, koji su u sadašnjem vremenu imale većinu u zemlji, ali od prvog dana rata, u zemljama četvornog saveza, stranke istina nisu prestale postojati, ali nema više borbi između njih. Svuda je proglašen svečan mir i divna riječ njemačkog cara: „Ja neznam za nikakve stranke, ja znam samo za jedan narod“ ne važi samo u Njemačkoj, nego i za sve zemlje i narode, koji su spojeni u četvornom savezu, boreći se za pravo i kulturu.

Drugi je kod entente. I tamo je istina vladavinska moć u rukama stranaka, koje su u većini i njihovi predstavnici sjede na ministarskim stolcima, ali opozicija ni za vrijeme rata nije obavustila borbu protivu svojih protivnika. Treba samo pročitati izvještaje iz engleskog, francuskog i talijanskog parlamenta, pa da se ovo što rekoseno kao tačno utvrdi. U patriotizam ruskih poslanika i njihovih stranaka, u koje su oni spojeni, ne može se istina posumnjati, ali baš zbog tog patriotizma oni bi trebali u ratu da vode rat — ne protivu svoje države — nego protivu vlade te države, koja zastupa opredjeljeni, narodu neprijateljski autokratski sistem. Kad dakle ruski ministar predsjednik ili njegov drug ministar spoljni, govori, onda oni ne govore svijetu kao zastupnici države, nego kao zastupnici svoje vlade zastupnicima naroda, kojim se vlada, — pri čemu riječ „vlada“ ne treba shvatiti u visokom srednjeevropskom smislu Asquith, Sandera i Briand pak, nisu tek pravi zastupnici većine stranaka, čiji politiku oni imaju da brane ne protivu svijeta, nego protivu opozicije. Gladstone, Cavour i Gambetta — ti veliki prošlosti entente — govorili su onako, kako danas mogu kod zaraćenih da govore samo ministri četvornog saveza: u ime svoga cjelokupnog naroda. Asquith, Sandera i Briand su epigon, već po prirodi slabi, a još više oslabljeni svojim položajem, koji od njih ne stvara vođe jednog naroda, nego vođe jedne stranke. Oni s toga govore kao slabotinjci, a i rade kao slabotinjci. O tome leži nesreća njihovih zemlje.

Četiri čovjeka ima u ententi, koji se u ovo društvo ne mogu uvrstiti. Delcasse, Poincaré, Sazonov i Izvoljskij. Prva trojica su možda na nižem stupnju od svih. Oni su sebični, strebovi*, kojima su lični interesi daleko važniji nego li interesi njihovog naroda. Poincaré, koji iz prašine akata svoje republikanske kancelarije izdigao do

KINO

Crvenog križa

ULICA SERGIA BROJ 34.

Danas 6. i sutra 7. o. mj.

Najinteresantnija aktualna epizoda sa bojnog polja:

Razrušenje Gorice

sa neprekidnim predstavama.

Početak prve predstave u 2-20; zadnje 6-30
ULAZNINA: I. prostor K 1; II. prostor 40 flira.

veličanstvenog sjaja Elisejske palate, želio bi da bude tvorac obnove stare francuske moći. Ali je Napoleon Bonaparte bio sa svim drugi vrag. On nije držao govore, nije preduzimao državna putovanja, ali su pred njim i najgorđivi vladoci igrali onako, kako je on htio. Protivu njega, iza koga je, osim svega, u velikom oduševljenju Slavoj cio narod, morao je ustati sam gospod Bog. Evropa mu nije mogla ništa učiniti. Da se Poincaré pobijedi potrebna je samo izjava nepovjerenja u francuskom senatu i u francuskoj komori. Napoleon je gorostas, Poincaré je kepec sebišnjastva, koji igra onako kako hoće kraj Engleske i car Rusije.

Delcasse i Izvoljskij mogu se odmah ravnom mjerom odnijeti. Obojica su bili ministri spoljnih poslova, obojica su pretrpili strašne diplomatske poraze, Delcasse od njemačkog Kinderlen-Wächtera, Izvoljskij od Aerenthala. Obojica nisu mogli svladati tih poraza, obojica su htjeli, da se osvete, te su gomilali zapaljive predmete iz kojih je buknuo današnji rat. Jedan je radio kao francuski poslanik u Petrogradu, drugi kao ruski u Parisu. Izvoljskij je rekao: „Ovaj je rat moj rat“ i Delcasse može u riječ kao svoju prihvatiti, jer i on tome doista doprinjeo.

Sazonov. On stoji nerazmjerno viši nego li troje drugih. Njegova ličnost izlazi iz magle sadašnjih događaja, ponajprije ruskih događaja. Tek pisci historije donijehi dana njega će iznijeti i potisnuti u svjetlost svojih ispitivanja. Što mi danas od ovoga čovjeka vidimo, to je tako reći, nešto što nije lično. On nema ličnog častoljublja, nikakve lične želje za osvetom, nego služi kao slobodan sluga stvari njegova cara. On čini to, kako najbolje zna, to jest onako, kako bi to činio državnik polu obrazovan. U njemu nema ničega što pokreće, ničega snažnog, njega je obuzela panslovanska ideja. Dokle se njegov gospodar, car, od nije branio, činio je on to isto. Kad je Nikola II. pred njim kapitulirao, on je potpisao tu kapitulaciju i sad je vaz — pa i protivu budućne samosvijesti svog spostenog naroda.

Ostaju još Sonnino i Grey. Slika jednoga od njih tako je nejasna, kao što je onoga drugoga tako jasna. Sidony Sonnino, taj engleski Talijan, to je osobenjak čovjekomrazac, koji nikom ne otkriva tajne, koje čuva u kutu svojih prsiju. Šta se govori o osnovima, koji su ga gonili da podere više nego li tridesetogodišnji savez sa Austro-Ugarskom, nema nikakve druge vrijednosti od preste hipoteze. Jedni govore, da je on čovjek, koji u bijesnu želju Njemce, a drugi opet da je slovenski anglofil — ali je oboje prigodno — ali na nesreću Italije to nije dovoljno, da se od Sonnina načini veliki državnik. Da mu je u nekoliko uspjeh da za pravo, onda bi ga mogao uzeti kao olakšavajuću osnovu. Ovakvo pak ostaje njezgov jedino djelo samo sramna izdaja, koju svjetska historija zna. A za to ga ne možemo učiniti odgovornim, jer je on narodnosno opterećen: On je Talijan.

A Grey? Časna mržnja Njemaca, Austrijanca i Madjara, nazvala ga je djavolom. Ali se timo čini gorka nepravda knezu pakla. Grey nema ničega nalik na Mefista, do li spoljašnju pojavu. Njega su nazvali majstorom laganja, a to on i jeste. Koliko je sir Edward Grey u ovome ratu iznervirana, laži i pogrešnih tvrdnja, proizlazi u istini sve drugo, što su ljudi entente na ovome polju polučili. Ali mjeru od livnice ipak nema za to engleski ministar spoljnih poslova. Njegova postupanja izvode velika dejstva, jer on, slučajno, stoji na visokom mjestu. Sir Edward Grey nije

nista drugo, do na potpuniji tip borniranih Engleza, čiji pogledi neprelaze preko obale svoje najuže domovine. On ne zna nikakav drugi jezik do engleski i još nikad nije svoju nogu stavio van svoje zemlje. Ovaj čovjek, koji njemački ne zna, koji je samo mrzi, jer mu se neprekidno popovalo, da Njemačku treba mrziti, ovaj čovjek, koji Srbiju ni po čemu poznae, do samo po imenu, i po srpskom poslaniku u Londonu — taj čovjek izriče smrtnu presudu za svjetski mir. Sve što je on za osnovu ove presude navodio, prava je laž, i sve samo laž. Engleska nije izvela mač iz korica, da malu Belgiju zaštititi, Engleska nije stupila u rat da Srbiju brani — Engleska je Njemačkoj objavila rat, jer je mislila, da će pomoću ruske i francuske vojske izgaziti opasnog trgovinskog takmacea. Rusija i Francuska bore se za jednu ideju — pa čak i izdajničkoj Italiji može se dopustiti ova olaksavajuća okolnost. Engleska se isključivo bori u interesu svoje trgovine, da jednom za svagda postane vladar cijeloga svijeta. Engleska vodi jedan silitičarski rat, a sir Edward Grey zastupa kao diplomata ovu silitičarsku politiku. Ne, na ovome čovjeku nema ničega velikog.

(Nastavit će se.)

Domaće vijesti.

Koncertat, koji se je prekjueer dao s velikim uspjehom u korist „Crvenog križa“ i ratne pomoći, opovolat će se i danas. Početak u 5 sati.

Za protresom nastradale žrtve u Hrvatskoj. Sakupio štopski podčasnici i momčad N. V. B. „Tegethoff“ svotu od K 161-20, koja se je imala izručiti preko „Hrv. Lista“ u Puli, a uručio ga g. Milan Venzen, brijački obrtnik u Novom, sada Mitralenzen-Vormeister na N. V. B. „Tegethoff“ sa nalogom, da se novac pošalje „Podružnici hrvatske štedionice u Novom. Darovali su: Dujmović Ivica, Zuvričić po K 5—, Martinečević, Vassa Domakos; Blečić Antun, Vittura Nikola, Nikola, Špäck Gturo po K 3.—; Hann, Filinich L., Adum-Milost, Kihil Mate, Petar Edo Kohrmann, Kukuroš Pavao, Vukanica, Tögel, Oresković, Kovačević Šime, Dubravčić, Trude Stjepan, Havak Rudolf, Tomljenović Slavko, Persić Santo, Sedlaček, Hanus, Schützer, Kimmel, Gar Misko, Kovačević Miče, Siničić, Čajkusić, Jakuli, Mararol, Kollmann, Kos Josip, Brajčić, Stričić Tona, Blažević Pavao, Kafka Mirko, Lini Valentin po K 2—, Donaučić F., Venzais M., Dujmović V., Videka N., Trkulja, Svarčina, Labor, Kučić Dinko, Caneva, Heverdiče, Koreč, Jodney, Garbin, Jadrošić, Marmelić, Marić, Pasila, Jakobović N., Čop, Bašan, Lozanski, Sindićić Josip, Vodopija, Hofman, Prpić Slavko, Kuća, Barrieri, Babić, Durić, Djordjević, Hlamuda Josip, Brnić Frane, Trautnik L., Suljino Antun, Kosić Mate, Jokić Simo, Skonca Šime, Rogić Ivo, Despot Ivo, Suljić Jandol, Murdranja Tomo, Kovac Marko, Orlić Petar, Tomm Franjo, Baffo Eulo, Dujmović Mario, Hapergjer Stevo, Misković Lovre, Jurišić Mate, Beros Ante, Sovjanović Stjepan, Stefanović, Bassan Emil, Gamulin Bonho, Stipković Petar, Sladoljev Ante, Bepanić Petar, Bosenić Frane, Rössler, Orlić Antun, Orlić Nikola, Lučić Nikola, Barković Josip, Lovričević, Sarin Lovre, Schljin Ivan, Ermene,

Bogatin po K 1—; Pedišić Dragutin, K —60; Rogosić, N. O., Zarnić Bartul, Glosiga po K —50; Kuzma Bartol, Erak Tome, Longrim F., Picinić po K —40. Gosp. Luka Jurasin dariva K 2—. Do sada sabrano K 435-20.

Zadnje vijesti.

Carev adjutant veleostan.

Beč, 5. (D. u.) Večernji listovi javljaju, da je pobočnik našeg cara, grof Paar, od nekoliko dana obolio.

Stavnje nesposobnih u Italiji.

Rim, 5. (D. u.) Službeni list javlja: Oni, koji su bili proglašeni nesposobnima kod stavnja godišta 1882. do 1885., te 1895. bit će podvrženi novoj pregledbi. Budu li pronadjeni sposobnima, biti će odmah uvršteni u vojsku. Novačenje godišta 1897. uslijediti će tekom ove godine, te će svi oni, koji budu dodjeljeni prvoj kategoriji, biti odmah pozvani.

Asquith na sečkoj fronti.

Lugano, 5. (D. u.) Asquith je posjetio u društvu talijanskog kralja karnijski odsjek donjeg sečkog odsjeka.

S njemačkog Reichstaga.

Berlin, 5. (D. u.) U njemačkom je Reichstagu počelo drugo čitanje državnog izvanjskog proračuna.

Državni je kancelar prihvatio riječ, te je dao ove izjave: Vojnički događaji opravdavaju naše nade, što smo ih izrekli prije četvrt godine. Vojnički je položaj na svim frontama vrlo povoljan i odgovara u svemu

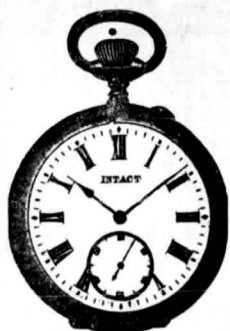
našem očekivanju. Naši neprijatelji si umišljaju, da će postići blokiranjem i izglednijem onaj cilj, kojega ne mogu izvojevati oružjem. Oni su zaboravili, da posjeduju njemački narod sasvim golemih moralnih rezerva, koje ga usposobljavaju, da svoje življenje ograniči. Mjeseci, što ih mi sad proizvodimo, jesu teški; oni nose sobom u više kuća umjerenost, brigu u mnogu obitelj. Tim se više moramo diviti toj poztvornosti, što je bio najsiromasnije pučanstvo, domovini najodanije, hoće da doprinese u toj borbi na život i smrt. (Pjeskanje).

Kancelar ističe, da su izvješća o sjetvama jako povoljna i kaže: Mi ćemo i u buduće izlaziti, kao što smo i do sada. Državni kancelar spominje po tom povrede prava neutralaca, da legitimno trguju sa središnjim vlastima i njezinim saveznicima. On veli, nijedan, koji trijezno misli, ne može od nas zahtijevati, da pustimo s ruku obrambeno sredstvo, kojim mi raspolazemo. Mi ga upotrebljavamo i moramo ga upotrebljavati. Mi štujemo opravdane interese neutralaca, ali smijemo i očekivati da se i nama prizna pravo, dapače dužnost, da se borimo svakim sredstvom za međunarodno pravo i za najprva načela čovječnosti, što ih naši protivnici gaze svojom politikom izgledanja, koja se s njima posprdno kosi. (Živahni bravo!)

Državni je kancelar svršio veleći, kako je Njemačka bila prisiljena, da uslijed čitave vrsti povrede neutraliteta navijesti Portugalskoj rat.

Sjećajte se Crvenog križa!

Satovi na narukvicama za gospodje i gospodu

najbolje švicarske izradbe od 11 do 50 kruna, u zlatu 50 do 150 kruna.

Najveća zalihna bijeljena, zlatnine i srebrnine, poljskih zurma (dalekozora) busola, zaštitnih značara domoljubnih znakova i prstenja.

Posve točni satovi. Schaffhausen, Omega i Zenit uz originalne tvorničke cijene.

K. JORGO, PULA Cijenici
vita Sergija 21. gljedi badava

Cafe Tegetthoff

Najveća kavana u Puli. Ima na raspolaganje veliki broj austro-ugarskih, njemačkih i švicarskih novina, u hrvatskom, češkom, njemačkom i talijanskom jeziku.

Točna poslužba : 5 biljarda :. Veliki novouređeni salon.

Ja mnogobrojni posjet preporuča se vlasnik.

LAFCADIO HEARN. — DR. BAJA.

Iz dnevnika engleskoga učitelja.

(Pogledi u nepoznati Japan.)

Pred glavnim ulazom nasuprot velikog zrtvenika postavljen je nov Butsudan.

Kroz njegova otvorena vrata vidjao sam njegovu nutrašnost i zlatu i vosku sjajajući se Hai mrtvoga dječaka. Na visokom staklu pred Butsudanom postavili su posudu tamjana i svećeniče od Senkorjacija kao i darove voća, peciva, riže i cvijeća. Veliki i krasni cvjetni lonci s obiju strana Butsudana su napunjeni s krasno cvatućim grancicama. Pred Honzonom gore žubrije u teškim čirajcima a njihove ručice predstavljaju nemani iz bakra — zmajev, koji se u zrak uzdižu i opet spuštaju. Tamnjanov mionirisan dim se uzdiže iz posuda, koje imaju oblik svetoga jelena, simbolične kornjače, meditirajuće rode, po legendama Buddha. U sumranoj svjetlosti smjese se Buddha smjeskom potpunog mira.

Između Butsudana i Honzona stoji jedan stolić, a na obim njegovim stranama kleči dva reda svećenika. Dvored sjajnih, celavih ključa u crvenom svilenom ruhu zlatom izvezenom.

Veliko je zvono prestalo zvoniti. Sada čuješ molitvu Segaki, koji mole, noseći hranu du-

sima. Iza sonornih admjerenih udarača i tužnih pjesama počinje glazbena pobožna ceremonija. Udarci su udarci Mokuygo — drvene ogromne riblje glave pozlaćene i povoštene, koja sliči groteskno idealiziranoj glavi dupina — u pjevanju je napjever iz poglavja Kwan-on-a iz Hokkekyo s prekrasnim hvalopjevom.

„O Ti, čije su oči bistre i dobroćudne, čije su oči pune blagosti i smilovanja. O Ti ljubezna sa svojim vedrim licem. O Ti sa svojim lijepim očima. O Ti čista, čiji je svjetli sjaj bez lagna, i čija je mudrost bez sjena. — O Ti vječni sjaj, jednak suncu, čijem krasu ne može se nikakva sila susprostaviti. O Ti ravna suncu, koja na svom milostivom putu svjetlo u svijet izlijeva!“

I dok glasovi glavnih pjevača u jasnom i vibrirajućem unisono odzvanjaju u dubokom munjom tonu silne verzove, a njihov zvuk je jednak sumu (morskoga talasanja) morske plime.

Muklo od zvonjenja Mokuygo umukne, a dirljivi pjev se nastavlja. Ministarjući muzevi-svećenici glasovitih hramova — stupaju jedan za drugim do lhaia, poklone se pred njim, upale nov tamnjanov korjen i zabodu ga u bakren lonac. Svaki pojedini recitira po jedan sveti stih, čiji je početni ton glas pismenog znaka u Kaimyo o mrtvom dječaku. Ti pak stihovi, koji se pak iz-

govaraju po redu pismenih znakova na lhaia, čine sveti Akro-tichon, čije ime znači riječi mirisa. Iza toga se povuku svećenici na svoja mjesta i čine kratko slanje slijedi čitanje Saibuna — govore duši poklonikovo.

Najprije govore učeniči — iz svakoga razreda po jedan, izabrani se digne i približe se malome stoliću pred velikim zrtvenikom i duboko se poklonivši pred svetim Honzonom izvuce iz džepa komad papira i čita napisano u visokom pjevućem tonu, koji je inače običajan za čitanje kineskih tekstova. Na taj način izrazuje svaki svoje poštovanje živomu i mrtvomu riječima teške boli i ljubljene nade. Iza govornika se digne njezna djevojka, učeniča preparandije i govori mekim glasom kao cvrkalajuća ptica. Svaki put, kada se je Saibnu pročitao polož govornik napisani papir na stol pred Honzonom, i poklonivši se, se udalji.

Sada slijede učitelji. Neki stari čovjek se postavi pred maleni stolić — stari Katayama, učitelj kineskoga jezika, poznat i slavan kao pjesnik i tražen kao učitelj. Budući, da ga svi učeniči vole, postane dojakosnja tišina upravo grobnom tišinom. On počne govoriti: Ko-Shimana-Ken-Sinjo-Chugakko-Io-nen-sei.

(Nastavak slijedi.)